

ΝΕΟΣ
ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE

CI-DEVANT

E. J. BRILL.

LEIDE — 1904.

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Daniel Serruys Catalogue des manuscrits conservés au Gymnase Grec de Salonique ἐν τῇ *Revue des bibliothèques* Ἔτ. 13 (1903) σ. 12-89 καὶ ἐν χωριστῷ τεύχει εἰς 8ον ἐκ σ. 82.

Ἡ συγγραφή αὕτη εἶνε ἀξία λόγου συμβολή εἰς τὴν γνῶσιν τῶν κατὰ τὰς βιβλιοθήκας τῆς ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Γυμνασίου Θεσσαλονίκης ἀποτελεῖται ἐκ δύο μερῶν, ἐκ συλλογῆς νεωτέρων χειρογράφων καὶ ἐξ ἀρχαιοτέρων μετακομισθέντων ἐκ τῆς μητροπόλεως τῆς Θεσσαλονίκης, ἐν ἣ πιθανῶς ἐναπέκειντο καὶ λείψανα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ μητροπολίτου Εὐσταθίου, καθ' ἃ παρετήρησα ὅτε πρῶτος μετὰ τὴν συνένωσιν τῶν δύο τούτων συλλογῶν ἔγραψά τινα τῷ 1884 περὶ τῶν ἐν Θεσσαλονικῇ βιβλιοθηκῶν (*Notes épigraphiques et paléographiques ἐν τοῖς Mélanges Graux* σ. 623 κ. ἑ.). Δυστυχῶς ἔκτοτε πολλὰ χειρόγραφα ἔγειναν παρανάλωμα τοῦ πυρός κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τελευτῶντος τοῦ Αὐγούστου 1890· ἐν δὲ τῷ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν καταλόγῳ ἀνεγράφησαν τὰ λείψανα τῆς βιβλιοθήκης, 146 κώδικες ἐν ὅλῳ. Τούτων 67 μὲν κώδικες λειτουργικοὶ ἀναγράφονται μετὰ μεγίστης συντομίας, τῶν δὲ λοιπῶν εἶνε κατὰ τὸ δυνατόν πλήρης ἡ περιγραφή. Ἦτο δὲ τὸ ἔργον τοῦ συντάξαντος τὸν κατάλογον οὐ μικρὸν ἕνεκα τῆς ἀταξίας τῆς βιβλιοθήκης καὶ τῆς διασπαράξεως τῶν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς σωθέντων κωδίκων, ὧν πλείστοι ὅσοι ἴδει νὰ συνταχθῶσιν ἐκ φύλλων διεσπαρμένων. Τὸ δὲ πολὺ τῆς ἐργασίας ταύτης καὶ τῆς σπουδῆς τοῦ κ. Serruys δικαιολογεῖ οὐ μόνον τὴν ἔλλειψιν τῆς σημειώσεως τῶν φύλλων ἐν οἷς ἀρχεται ἐκάστη νέα ὕλη ἐν πολλοῖς τῶν μὴ ἠριθμημένων κατὰ φύλλα κωδίκων, ἔλλειψιν, περὶ ἧς ποιεῖται λόγον αὐτὸς ὁ συντάκτης τοῦ καταλόγου, ἀλλὰ καὶ ἄλλας τινὰς ἀμαρτάδας, αἰτίνας δέονται ἰπανορθώσεως ἐν τῷ ἄλλῳ

καλῶ τούτῳ ἔργῳ. Καί πρῶτον παρατηρῶ, ὅτι ἐνεκεν οὐκ ὀλίγων εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον παρεμφερησάντων τυπογραφικῶν παρορραμάτων καὶ σφαλμάτων περὶ τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα (ἔρωτήσεις ἀντὶ ἐρωτήσεις ἐν σ. 66, ἰδιογράφαι ἀντὶ ἰδιόγραφα) ὁ διεξερχόμενος αὐτὸν καταλαμβάνεται καὶ ἀλλαγῆς ὑπὸ δικαίας ἀμφιβολίας ἂν τὰ ἐν ταῖς παρεχομέναις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς τῶν συγγραφῶν σφάλματα εὐρηγῆται ἐν αὐτοῖς τοῖς κώδικιν ἢ προέρχονται ἐκ παραναγνώσεως ἢ ἐκ τυπογραφικῶν παρορραμάτων. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἐν σ. 17 ἀρ. 5 εὐρίσκουμεν τὸ ὀρθὸν ἱερομονάχου, ἀλλὰ διστάζομεν νὰ ποδεχθῶμεν ἂν ἔχη ὀρθῶς τὸ ἐν σ. 65 ἀρ. 65 καὶ ἀλλαγῆς ἱερομοναχοῦ. Ὁμοίως παρανεγνωσμένα εἶνε πάντως τὸ ἐν σ. 19 ἀρ. 8 καὶ σ. 62 ἀρ. 55, 5 καὶ ἀλλαγῆς Ἰωασάφ ἀντὶ Ἰωάσαφ, τὸ αὐτόθι Θεσσαλονικῆς ἀντὶ Θεσσαλονίκης, τὸ ἐν σ. 65 ἀρ. 65 καὶ σ. 76, 18 Βλασταρέως ἀντὶ Βλαστάρεως, τὸ ἐν σ. 67 ἀρ. 72, 2 Τρυφῶνα ἀντὶ Τρύφωνα, τὸ ἐν σ. 70 ἀρ. 77, 9 Ἀμήρας ἀντὶ ἀμηρᾶς, τὸ ἐν σ. 67 ἀρ. 71 καὶ σ. 81 ἐν τῷ Πίνακι Ζυγομάλα ἀντὶ Ζυγομαλᾶ. Τοῦτ' αὐτὸ δύναται νὰ ῥηθῆ περὶ τοῦ κατὰ χρῆσιν ἀντὶ κατήχσιν τῆς σ. 66 ἀρ. 68, 3 ἔνθα πρόκειται περὶ τῶν Κατηγήσεων Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου. Ὁ Νικηφόρος Ξανθόπουλος ἐπωνομάζετο Κάλλιστος· εἶνε δὲ λίαν ἀμφίβολον ἂν ὀρθῶς ἀνεγνώσῃ ὁ κ. Segguys ἐν τῷ κώδικι τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐν σ. 62 ἀρ. 54, 8 γραφὴν Καλλιστράτου, ὅπερ καὶ ἐπανελήφθη ἐν τῷ Πίνακι τῆς σ. 84. Ἡ Λευχειμονοῦσα ῥητορικὴ τοῦ γνωστοῦ ἐξ Ἰωαννίνων λογίου Ἀναστασίου Παπαδασιλοπούλου δυσκόλως ἀποδέχομαι ὅτι ἐπιγράφεται ἀσχημονοῦσα ἐν τῷ κώδικι 76, 3 (σ. 68), ὡς λίαν ἀπίθανον θεωρῶ ὅτι ἀνεγνώσθη ὀρθῶς τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως πάπα Βασιλοπούλου ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι καὶ ἐν σ. 66 ἀρ. 70, 2. Ὁμοίως λελανθασμένον φέρεται ἐν σ. 67 ἀρ. 73 τὸ ὄνομα Βικεντίου Δαμουδοῦ καὶ ἐν τῷ Πίνακι ἐν σ. 79 Δαμούδου ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Δαμωδοῦ. Παρανεγνωσμένον δὲ εἶνε καὶ τὸ ἐξ Ἀγγάρων ἐν σ. 66 ἀρ. 69 καὶ ἐν τῷ Πίνακι τῆς σ. 78 παρὰ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου ἀντὶ τοῦ ἐξ Ἀγγάρων. Κακῶς δὲ φέρεται Γεωργίου Σκαριάτου ἐν τῷ Πίνακι σ. 79 ἀντὶ τοῦ ἐν σ. 60 ἀρ. 51 ὀρθῶς ἔχοντος Σκαρλάτου. Ἀμφίβολα δὲ μοι φαίνονται τὸ Γερμανοῦ Σαρμιώτου ἐν σ. 66 ἀρ. 70, 1 καὶ τὸ ἀποξενώθεται τῆς σ. 67 ἀρ. 71

ἀντι ἀποξενώνεται. Ἐν τῷ ἐν σ. 19 ἀρ 8 σημειώματι . . . τὸ παρὸν βηδλίον καὶ ἐδρέθην ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ μητροπόλῃ περοὶ θεωρίου καὶ οἱ φέροντο ὁ παναγιώτατος δεσπότης ἐνωτέον μὲν τὰ περοὶ θεωρίου = Περιθεωρίου, γραπτέον δὲ οἰφένεον το = ἤφενεον το. Κακῶς δ' ἔχει καὶ ὁ στίχος ἐστυφαλίχθην ὡ Χαρίκλει κόρε ἐν τῷ κώδικι τῶν Ἡλιοδώρου Αἰθιοπικῶν 59 ἐν σ. 63. Ἄλλα δὲ τινα ἀβλεπτήματα ἴδε ἀνωτέρω ἐν τοῖς Συμμίκτοις σ. 376.

Τὰ χειρόγραφα τῆς Θεσσαλονίκης, καθ' ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τοῦ Καταλόγου τούτου, ὀλίγα παρέχουσι τὰξια προσοχῆς εἰς τοὺς διατρίβοντας περὶ τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν, τὴν θύραθεν μεσαιωνικὴν γραμματείαν καὶ τὰ κατὰ τὴν παιδείαν ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ὁ Θεόφιλος Νικολάου Τζερτζέλλης, οὐ σώζονται ἐπιγράμματα ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 51 κώδικι τοῦ τέλους τοῦ 17^{ου} καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 18^{ου} αἰῶνος εἶνε πάντως υἱὸς τοῦ Νικολάου Κυριάκη Τζερτζέλλη ἢ Ντζαρτζέλλη, οὐ αἰ μεταφράσεις τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ Γεωμετρίας Οὐολφίου σώζονται ἐν τοῖς ἀγιορειτικοῖς κώδικι **2282** (Ἐσφιγμένου 269) καὶ **6288** (Παντελεήμονος 751). Ἄξια δὲ λόγου εἶνε τὰ κρυπτογραφικὰ σημειώματα τῶν κωδίκων 66, 67 καὶ τοῦ λειτουργικοῦ 22, περὶ ὧν ἄλλοτε. Εἰς δὲ τὴν ἀξιόλογον ἐν τῷ ἐπιμέτρῳ ἱστορίαν τῶν τυχῶν τῆς βιβλιοθήκης δύναται νὰ προστεθῇ καὶ τὸ ὅτι ἐξ ἀπογράφου τῆς ἐν Θεσσαλονικῇ ἑλληνικῆς σχολῆς ἐξεδωκεν Ὁμιλίας Γρηγορίου τοῦ Παλαμα ὁ ἀείμνηστος Σοφοκλῆς Κ. ὁ ἐξ Οἰκονόμων ἐν Ἀθήναις τῷ 1861, κατὰ δὲ τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐκτιθέντα ἐν τῷ Καταλόγῳ τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κωδίκων Τόμ. Β' σ. 336 ὁ κώδιξ οὗτος εἶνε ὁ νῦν ἀποκείμενος ἐν τῇ μονῇ Παντελεήμονος τοῦ Ἁγίου Ὁρους ὑπ' ἀρ. 216.

Karl Krumbacher Eine neue Handschrift des Digenis Akritas, mit zwei Tafeln (Separat - Abdruck aus den Sitzungsberichten der philos.-philol. und der histor. Klasse der Kgl. Bayer. Akademie der Wissenschaften. 1904. Heft II). Εἰς 8ον σ. 309-356.

Πᾶσα προσκομιζομένη νέα γνῶσις περὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνικοῦ ἔπους, τοῦ Βασιλείου Διγενοῦς Ἀκρίτα, εἶνε πολύτιμος. Ὡς γνωστόν, τέσσαρας ἔχομεν μέχρι τοῦδε γνωστὰς διατυπώσεις, τὴν τοῦ χειρογράφου τῆς Τραπεζοῦντος, ἐξ οὗ τὸ πρῶτον ἐξεδόθη τὸ ἔπος ὑπὸ